

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Ekonomisë dhe Ambientit
Ministarstvo Ekonomije i Životne Sredine
Ministry of Economy and Environment

**AGJENCIONI PËR MBROJTJEN
E MJEDISIT TË KOSOVËS**

**KOSOVSKA AGENCIJA
ZA ZAŠTITU SREDINE**

**KOSOVO ENVIRONMENTAL
PROTECTION AGENCY**

INSTITUTI PËR MBROJTJEN E NATYRËS SË KOSOVËS

RAPORT
MBI EVIDENTIMIN E VLERAVE TË NATYRËS NË TERRENIN E
KOMUNËS SË LIPJANIT

Prishtinë
Janar, 2021

PËRMBAJTJA

1. HYRJE
2. KARAKTERISTIKAT E PËRGJITHSHME TË KOMUNËS SË LIPJANIT
3. LISTA E OBJEKTEVE TË EVIDENTUARA GJATË NJOHJES SË VLERAVE
4. VIZITAT E REALIZUARA NË TERRITORIN E KOMUNËS SË LIPJANIT
5. OBJEKTET QË IKMN DO TË PROPOZOJ PËR MBROJTJE LIGJORE
6. OBJEKTET QË MUND TË PROPOZOHEN PËR MBROJTJE NË TË ARDHMEN
7. LISTA E OBJEKTEVE (ZONAVE) NATYRORE QË INSTITUTI I KOSOVËS PËR MBROJTJEN E NATYRËS I PROPOZON KOMUNËS PËR MBROJTJE LIGJORE
8. REFERENCAT
9. PËRFUNDIM

1. HYRJE

Instituti për Mbrojtjen e Natyrës së Kosovës, është institucion i cili vepron në kuadër të Agjencisë së Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit, në kuadër të Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor.

Në strukturat e më hershme organizative, ky institucion ka bartur emërtime të ndryshme dhe ka funksionuar në kuadër të strukturave të tjera, deri më vitin 1989, kur Kuvendi i Kosovës ka nxjerrë Ligjin për themelimin e **Entit për Mbrojtjen e Natyrës dhe Ambientit të Kosovës** ("GZK" nr. 38/89). Ndërkaq që nga pas lufta, duke u nisur nga përshtatshmëria e rrethanave zhvillimore bashkëkohore, ky Institucion emërtohet si **Instituti për Mbrojtjen e Natyrës dhe Mjedisit të Kosovës (IMNMK)**.

Me themelimin e Agjencisë së Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit (Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit, 2003, neni 39), Instituti për Mbrojtjen e Natyrës dhe Mjedisit pëson ndryshime në emërim dhe tani quhet **Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës (IKMN)**.

IKMN-ja kryen punë me rëndësi në lëmin e Mbrojtjes së Natyrës me interes për Kosovën, si vijon:

- Përcjellë gjendjen e natyrës
- Mundëson kërkimin, studimin, evidentimin, valorizimin e natyrës, si dhe zbatimin e masave mbrojtëse të objekteve të natyrës
- Përgatitjen e bazave profesionale arsyeshmërisë, propozimeve dhe akteve për marrjen nën mbrojtje të objekteve të natyrës
- Mbajtjen e regjistrave dhe shënimeve për Zonat e Mbrojtura, konkretisht për Parqet, Rezervatet Natyrore, Monumentet Natyrore, Biodiveristetin etj
- Respektimi i Konventave Ndërkombëtare, koordinimi i punëve me organet kompetente komunale, Universitetin, OJQ-të, etj.

2. KARAKTERISTIKAT E PËRGJITHSHME TË KOMUNËS SË LIPJANIT

Pozita gjeografike

Komuna e Lipjanit ka pozitë të përshtatshme gjeografike, sepse gjendet në pjesën qendrore të vendit dhe në udhëkryqin e rrugëve më të rëndësishme të rajonit. Përmes territorit të saj rrjedh lumi Sitnica, përreth dhe përgjatë të cilit shtrihen sipërfaqet më të plleshme bujqësore, të përshtatshme për prodhimtarin bujqësor intensiv. Gjithashtu, kjo komunë gjendet në afërsi të drejtpërdrejt të qendrave më të mëdha të rajonit si:

- Lipjan – Prishtinë 16 km
- Lipjan – Mitrovicë 37 km
- Lipjan – Prizren 60 km
- Lipjan – Gjakovë 96 km
- Lipjan – Pejë 96 km
- Lipjan – Podujevë 46 km
- Lipjan – Ferizaj 26 km
- Lipjan – Gjilan 30 km
- Lipjan – Aeroport 15 km

Territori i kësaj komune shtrihet në mes të gjerësisë gjeografike veriore $42^{\circ} 44'$ – $42^{\circ} 52'$ dhe të gjerësisë lindore prej $18^{\circ} 30'$ – $18^{\circ} 45'$. Ka mundësi të volitshme të shfrytëzimit të trafikut rrugor-hekurudhor, si dhe atij ajror, meqenëse Aeroporti gjendet në territorin e saj. Kështu që pozita e saj dhe vetë qyteti paraqet rrethinë mjaft të përshtatshme për zhvillimin e mëtejshëm të komunës. Përmes territorit të kësaj komune kalon hekurudha, e cila lidh në të gjitha drejtimet me rajonin në tërësi. Komuna e Lipjanit kufizohet, nga veriu dhe verilindja me komunën e Prishtinës, nga veriperëndimi me komunën e Fushë-Kosovës, nga perëndimi me komunën e Drenasit dhe të Malishevës, në jugperëndim me komunën e Shtimës, nga jugu me komunën e Ferizajt dhe nga lindja me komunën e Gjilanit dhe atë të Artanës.

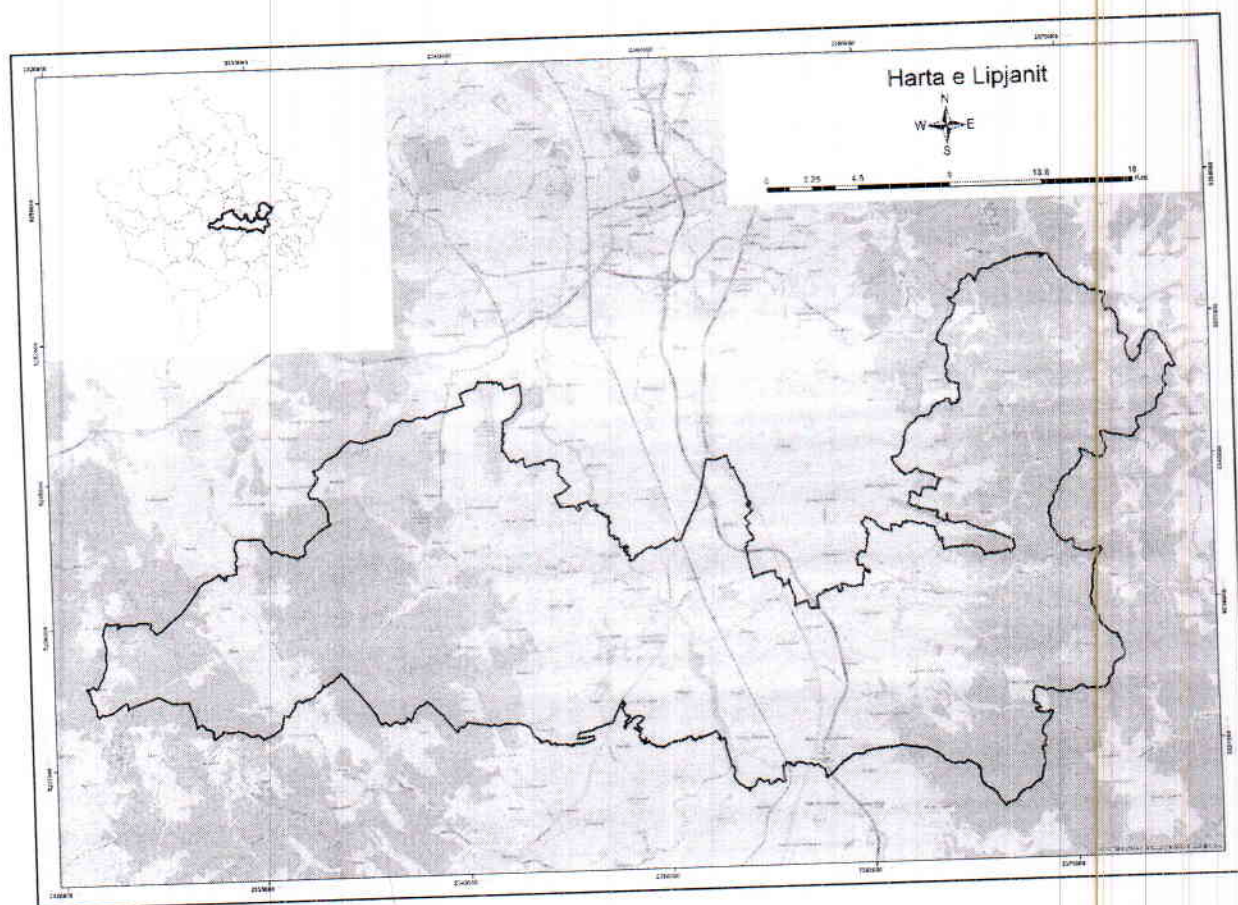

Fig. 1. Harta e pozitës gjeografike të Lipjanit

Veçoritë fiziko-gjeografike

Relievi - Veçoritë morfologjike të hapësirës

Pjesa më e madhe e relievit të territorit të Komunës së Lipjanit është e përbërë nga sipërfaqe të rrafshëta me 44.53 %, nga ana jug-perëndimore, me 10.98 %, të lindjes, 4.03 % pjesa veriore, si më negative është kryesisht në terrenet e larta rreth 5.78 %, verilindore 7.96% dhe veri-perëndimore 6.71%. Territori i saj gjendet në lartësinë mbidetare mbi 500 metra ose 43.0 % e sipërfaqeve bruto gjenden në pjesën e rrafshët që do të thotë gjerë në 600 metra të lartësisë mbidetare të cilat janë edhe më të përshtatshme për prodhimtarinë bimore.

Kështu që në kuadër të këtyre sipërfaqeve gjendet numri më i madh I vendbanimeve, rrugëve, objekteve ekonomike dhe objekteve të tjera si dhe lumenjve me degët e tyre të cilat përfshijnë rreth 6 % të territorit të përgjithshëm të Komunës. Në aspektin topografik të përthyeshmërisë së terrenit pjesa qendrore dhe kryesisht pjesa fushore ka topografi të but, ku distanca me dy izohipsave 10metra është disa qindra metra. Ndërsa pjesët lindore dhe perëndimore të Komunës karakterizohen me përthyeshmëri të madhe të terrenit të përberë nga disa qindra rrjedhe ujore kryesisht të përkohshme.

Veçoritë klimatike

Komuna e Lipjanit ka klimë të mesme kontinentale me dimra relativisht të butë dhe verëra mesatarisht të nxehta dhe te thata. Temperaturat mesatarja vjetore e Lipjanit, është rreth 10,5 gradë celsius sipas IHMK, kështu që në viset malore, zbresin në 9 gradë celsius. Muajt më të nxehtë janë korriku dhe gushti me temperaturë mesatare 20,6 dhe 20,5 gradë celsius, ndërsa më i ftohti është janari me -1,4 gradë celsius. Maksimumi absolut i temperaturës së ajrit është në gusht 37,3 gradë celsius, ndërsa minimumi -26,0 gradë celsius.

Përbërjes gjeologjike

Në territorin e komunës së Lipjanit gjenden pothuajse të gjitha lëndët e para minerale, madje në sasi dhe cilësi të lartë, prej tyre më të rëndësishme janë lëndët minerale energjetike pikërisht linjiti. Pastaj, lëndët e para minerale të metaleve, rezervat e xehes së nikelit, pjesërisht hekurit, kromit, kobaltit etj, si dhe rezervat e lëndëve të para jo metalore, si: magnezitit, duniteve, materialeve të ndërtimit gëlqerorëve, rërë, zhavorr, rërë kuarci etj. Këto resurse janë premtuese për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik të kësaj Komune.

Ndërtimi gjeologjik

Morfologjinë e relievit të hapësirës së Lipjanit e kanë përcaktuar fuqitë e brendshme dhe të jashtme gjatë një kohe të gjatë gjeologjike. Krijimi i hapësirës së kësaj komune nuk mund të shikohet si hapësire e ndarë nga ajo e vendit. Ndërtimi gjeologjik i Lipjanit përbëhet kryesisht prej shkëmbinjve metamorfik si mermerëve, kuarciteve, duniteve, gëlqerorëve, por marrin pjesë edhe

formacionet e reja si depozitimet ranore dhe rëra argjilore e rrafshinave aluviale të lumit Sitnica dhe degëve të saj. Në të dy anët e këtij lumi mbi rrafshinat aluviale janë të përhapura sendimentet liqenore të pliocenit. Ato janë të përfaqësuar me argjila ranore dhe mergele. Si një rezultat i një ndërtimi gjeologjik të llojllojshëm kemi një larmi të mineraleve të metaleve: rezervat e xehes së nikelit, pjesërisht hekurit, kromit, kobaltit etj. Pastaj kemi rezervat e lëndëve të para jo metalore, rezervat e magnezitit, duniteve, materialeve të ndërtimit të gëlqerorëve, rërave kuarcore, rërave e zhavorreve etj.

Karakteristikat pedologjike

Tipet më të përfaqësuar të tokave në territorin e komunës së Lipjanit janë smonicat me më tepër se 25.24 % të cilat me përjashtim të smonicave të eroduara sipas cilësive të veta dhe karakteristikave prodhuese janë toka mjaft të mira, të thella, kryesisht të përbërjes së argjilës së pasura me humus dhe kalium aktiv.

Pjesët në të cilat janë të koncentruar vendbanimet janë toka aluviale. Në perëndim dhe veri të vendbanimeve janë zonat që përmbajnë tokat të tipit smonicë. Në verilindje të vendbanimeve janë pjesët me smonicë jo-karbonate. Pjesa më e madhe e tokave i përket klasës së bonitetit II, III dhe IV, tokat e klasës së bonitetit I dhe II përfshijnë 23% të sipërfaqes së përgjithshme bujqësore. Struktura e sipërfaqeve është relativisht e përshtatshme meqenëse në tokat bujqësore bëjnë pjesë më tepër se 60 % e sipërfaqes së përgjithshme të territorit të kësaj komune. Ato pyjore rreth 35 % dhe në tokat jo pjellore 19 % të cilat i takojnë klasave të bonitetit VII dhe VIII, të cilat nuk janë të përshtatshme për prodhimtarinë bujqësore.

Veçoritë hidrografike

Në aspektin hidrografi ujërat në komunën e Lipjanit i takojnë pellgut të Detit të zi, ndërsa lumenjtë më të mëdhenj janë lumi Sitnica dhe Drenica, të cilët janë nën degë të lumit Ibër. Në përgjithësi rrjeti hidrografik është me potencial ujorë të varfër, i kushtëzuar nga sasia e vogël e reshjeve mesatare shumëvjeçare (600mm). Lumi Sitnica është lumi më i madh në këtë komunë dhe degët më të zhvilluara i ka në anën lindore. Ndërsa degët kryesore hidrografike të anës lindore janë: lumi Janjevka, lumi i Zhegovcit, lumi i Gadimës dhe lumi i Sazlisë, kurse, në anën perëndimore lumi më i zhvilluar është lumi i Vërshevcit. Sasitë më të mëdha të reshurave janë gjatë muajit prill dhe

maj, prandaj periudha pranverore është ajo kur paraqiten vërshimet dhe kur kemi edhe paraqitjen e kënetave, posaçërisht në tokat të cilat nuk e lëshojnë ujin.

Biodiversiteti

Pyjet – komuna e Lipjanit paraqitet në ndarje të tërthortë në rrafsh të Fushë Kosovës e rrafsh lartat e Blinajës, Caralevës dhe Drenicës, në perëndim dhe rrafsh lartat e rrafshit të Androvackës në lindje. Rezervati i gjuetisë ‘Blinaja’ një zonë e madhe pyjore e mbrojtur shtrihet në male në jugperëndim.

Sipërfaqja e përgjithshme me pyje në kësaj komunë është: 1621.023 ha janë pyje të larta, 2993.21 ha pyje të ulëta, 11038.16ha janë shkurre.

Zonat malore shquhen me potencial të madh për zhvillimin e turizmit bazuar në natyrë si: Blinaja, bukurit e pasazheve Shalë-Kleçkë dhe vargmalet e zhegovcit. Këto zona paraqesin habitat për shumë lloje të faunës, të cilat gjenden në këtë pjesë.

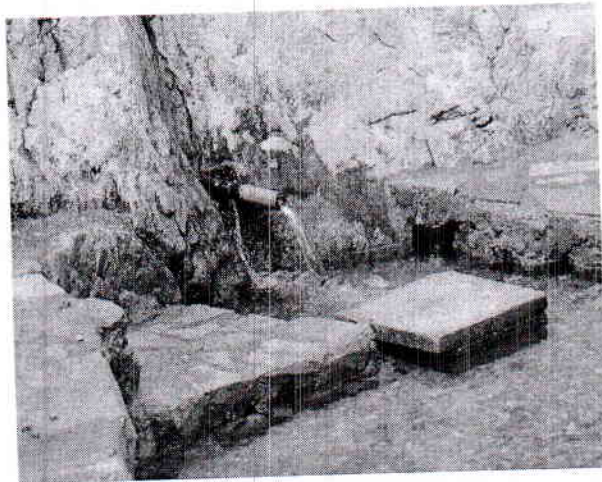
Nga e tërë ajo që u tha më lart mund të vijmë në përfundim si vijon:

- o Mbrojtja adekuate e biodiversitetit**
- o Të merren masa për mbrojtjen e llojeve të rrezikuarabimore dhe shtazore dhe arealeve të tyre**
- o Të ruhen lokalitetet të cilat janë korridore ekologjike të shtazëve të egra**
- o Të kontrollohet gjuetia në mënyrë institucionale**

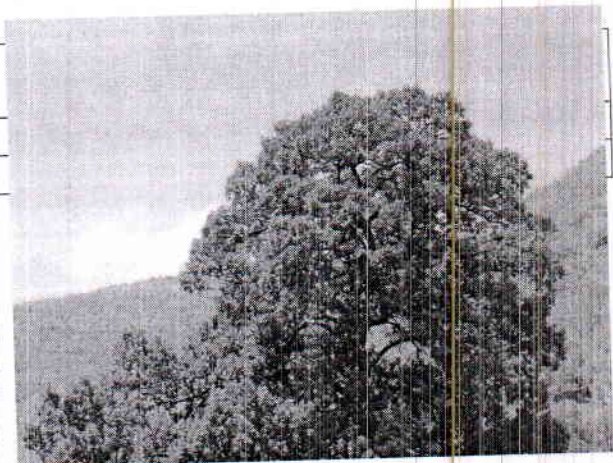
1. Fshati BAICË

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Burimet e Ujit – këto burime uji njihen me emrin banja e Baicës. Uji i këtyre burimeve (sipas banorëve lokal) “ka rëndësi në aspektin shëndetsor, sepse në vete përmban veti shëruese për sëmundja e lukthit dhe të lëkurës” (foto 1 dhe 2).

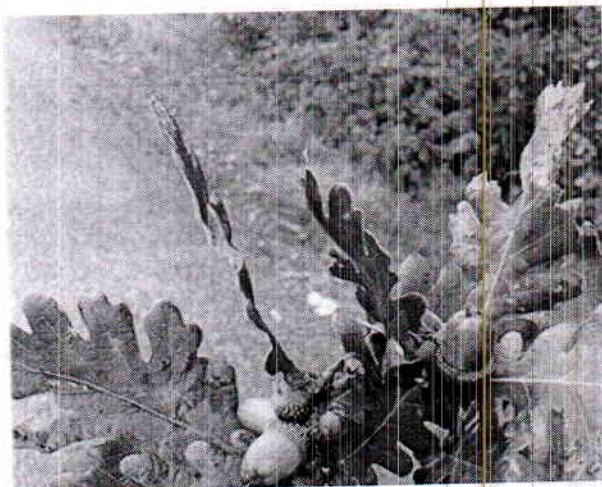
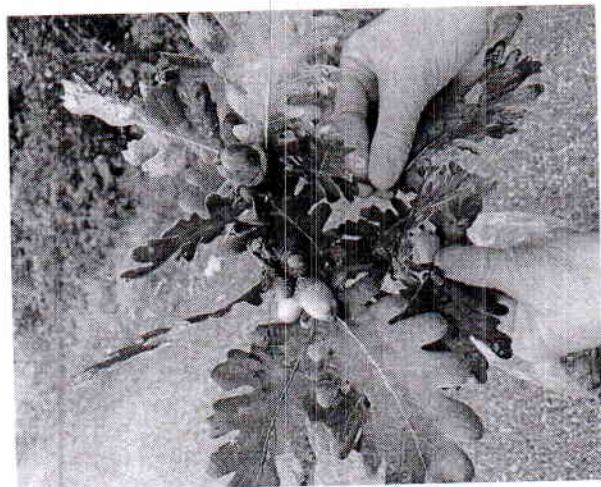
2. Trungu i Bungëbutës (*Quercus pubescens*) – ky trung ndodhet në varrezat e fshatit Baicë dhe gjendja e tij është shumë e mirë. Lartësia e trungut arrinë deri në 20 – 25 metra, perimetri nga 3.5 metra, kurora rreth 15 metra dhe mosha e tyre 250 – 300 vite (foto 3 dhe 4).

3.Fshati BREGU I ZI

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Trungu i Shpradhit (*Quercus frainetto*) – ky trung gjendet në varrezat e fshatit Bregu i zi.
Lartësia e trungut arrinë 20 metra, perimetri 2.5 metra, kurora 15 metra, kurse mosha 250 vite (foto 5 dhe 6).

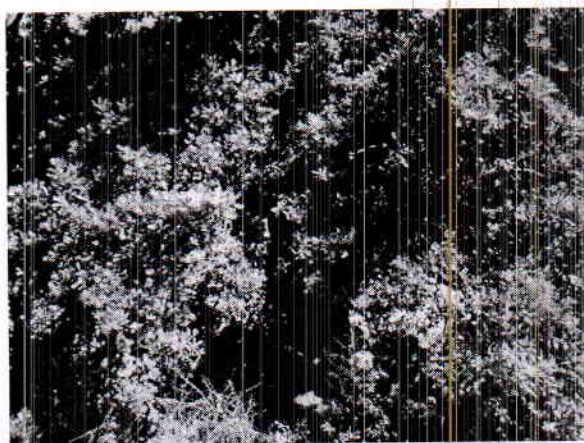
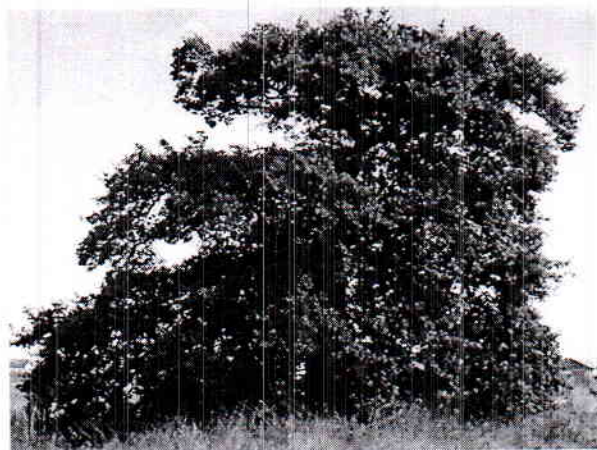

Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Trungu i Shpradhit (<i>Quercus frainetto</i>)	0504483	4702746	583

4.Fshati DOBRJAË E MADHE

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Trungu i Bungëbutës (*Quercus pubescens*) – i cili gjendet në varrezat e fshatit Dobrajë e madhe. Latrësia e trungut arrinë 20 metra, perimetri 4 metra, kurora 15 metra, mosha 350 – 400 vite (foto 7 dhe 8).

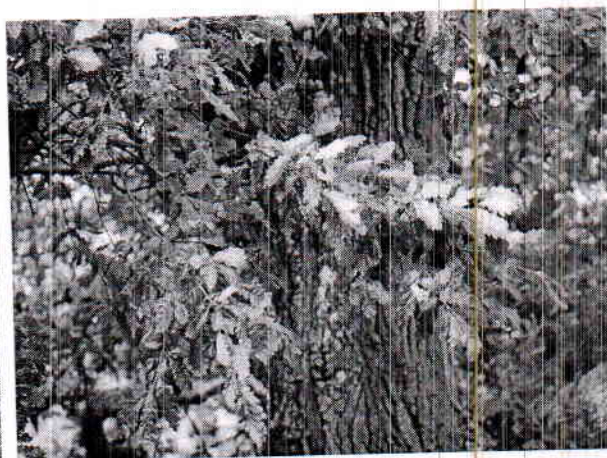
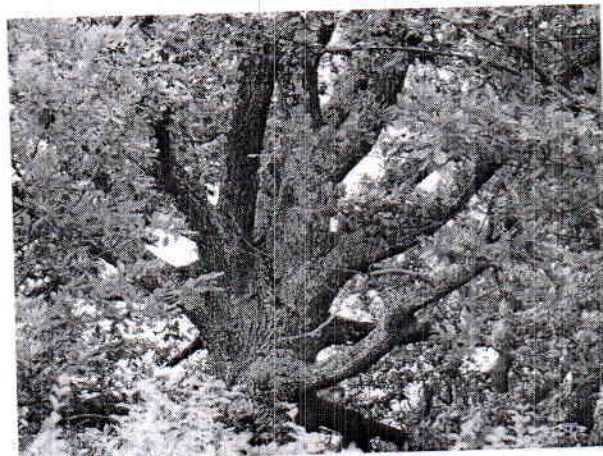

Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Trungu i Bungëbutës (<i>Quercus pubescens</i>)	0503788	4709691	554

5. Fshati GADIME E EPËRME

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) – trungu ndodhet në varrezat e fshatit Gadime e eperme dhe gjendja e përgjithshme e tij është e mirë. Lartësia e trungut arrinë 25 metra, perimetri 3 metra, kurora 30 metra, kurse mosha 200 – 250 vite (foto 9 dhe 10).

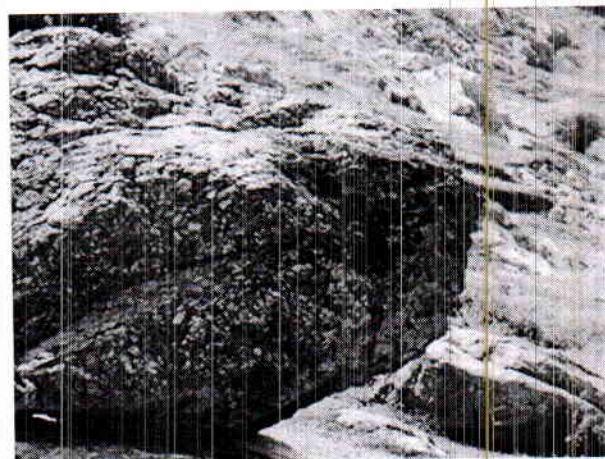

Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Trungu i Qarrit (<i>Quercus cerris</i>)	0519233	4703766	637

6.Fshati KROJMIR

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Guri te Kroni – ky guri ndodhet në afërsi të burimi të ujit, në fshatin Krojmir, dhe pajme e tij është mjaft karakteristike në aspektin gjeomorfologjik. Gjatësi e tij është rreth pesë (5) metra, kurse lartësia rreth katër (4-rë) metra dhe ka ngjyrë të mbylltë me shkëlqim, nuk ka shumë të qara në të dhe si i till paraqet atraksion të rëndësishëm edhe në aspektin turistik (foto 11 dhe 12).

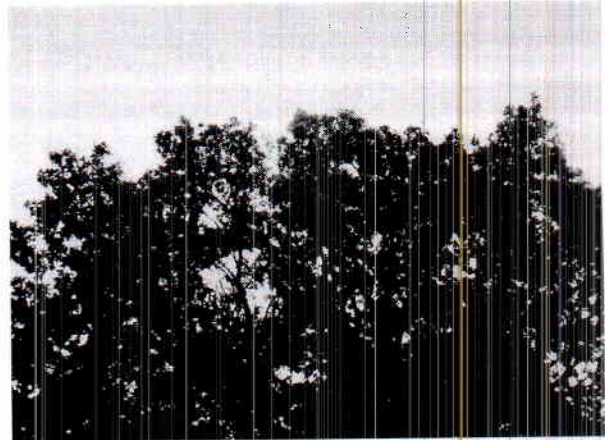
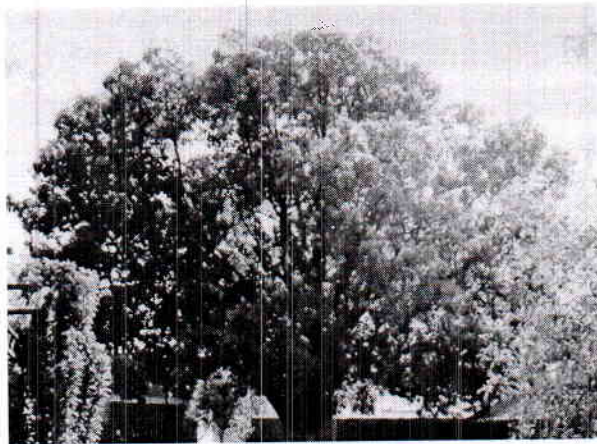

Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Guri te Kroni	0494048	4703577	661

7. Fshati POTUROC

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Trungu i Rrënjës (*Quercus robur*)– trungu ndodhet në oborrin e shtëpisë së z. Muharrem Sadikut dhe gjendja e tij është shumë e mirë. Lartësia e trungut arrinë 22 metra, perimetri 3.5 metra, kurora 20 metra, kurse mosha 200 – 250 vite (foto 13 dhe 14).

Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Trungu i Rrënjës (<i>Quercus robur</i>)	0503646	4708266	560

8. Fshati RESINOC

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) – trungu ndodhet në oborrin e shkollës së fshatit Resinoc dhe gjendja e përgjithshme e tij është e mirë. Lartësia e trungut arrinë 18 - 20 metra, perimetri 2.5 metra, kurora 14 metra, kurse mosha 150 – 200 vite (foto 15 dhe 16).

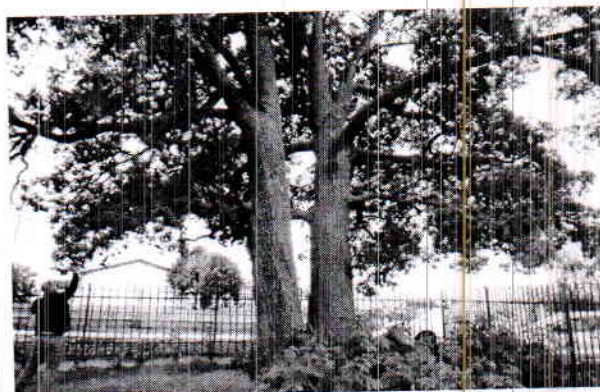

Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Trungu i Qarrit (<i>Quercus cerris</i>)	0494243	4707632	642

9. Fshati SMALLUSHË

Në këtë lokalitet është konstatuar si në vijim:

Trungjet e Shpradhit (*Quercus frainetto*) – këto trungje ndodhen në oborrin e Ambulancës dhe në afërsi të shkollës së fshatit Smallushë. Njëra degë është e kalbur në rrënjë. Lartësia e trungjeve arrinë 18 metra, perimetri 2, kurora 20 metra dhe mosha 150 – 200 vite (foto 17 e 18).

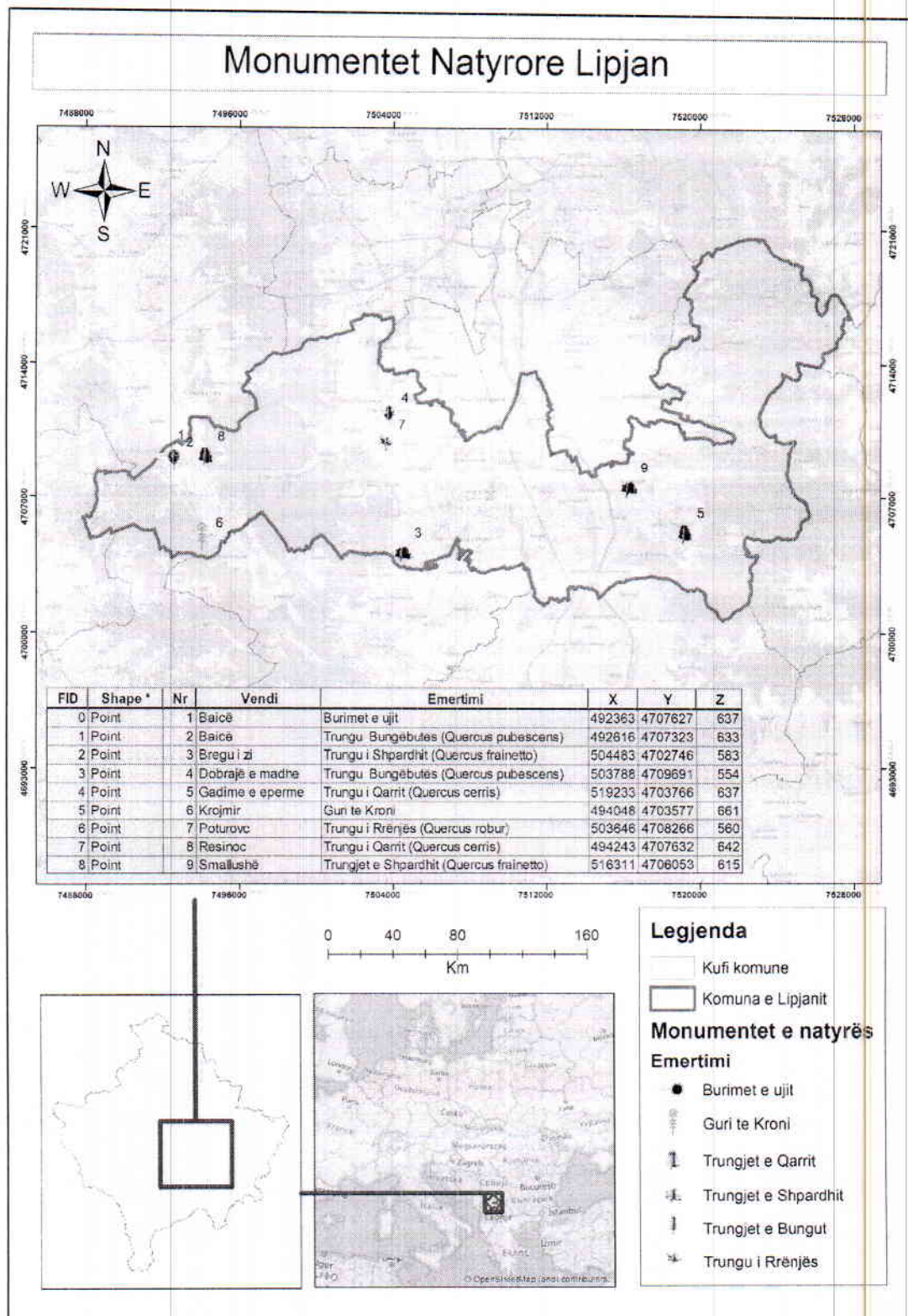
Objekti	Koordinatat		Lartësia mbidetare
	X	Y	
Trungjet e Shpardhit (<i>Quercus frainetto</i>)	0516311	4706053	615

7. LISTA E OBJEKTEVE (ZONAVE) NATYRORE QË INSTITUTI I KOSOVËS PËR MBROJTJEN E NATYRËS I PROPOZON KOMUNËS PËR MBROJTJE

Stafi profesional i Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës, pas përmbledhjes përfundimtare të raporteve të evidentimit të vlerave natyrore, në territorin e komunës së Lipjanit dhe pas një analize të secilit objekt veç e veç, në bazë të kriterëve të cilat përcaktojnë shpalljen e një objekti apo zone si të mbrojtur vjen me këtë përfundim.

Duke marrë parasysh vlerën natyrore, shkencore, kulturore, edukative, arsimore dhe historike të objekteve të poshtëshënuara iu sugjerojmë organeve përgjegjëse komunale të komunës së Lipjanit, që duke ndjekur procedurat ligjore në fuqi, e sipas udhëzimeve të dhëna në shkresë të këtij raporti, të lëshuar nga ana e Drejtorit të Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës, që të aprovoi iniciativën tonë për mbrojtjen ligjore të objekteve/zonave të poshtëshënuara:

- 1. Burimet e Ujit në fshatin Baicë**
- 2. Trungu i Bungëbutës (*Quercus pubescens*) në fshatin Baicë**
- 3. Trungu i Shpardhit (*Quercus frainetto*) në fshatin Bregu i zi**
- 4. Trungu i Bungëbutës (*Quercus pubescens*) në fshatin Dobrajë e Madhe**
- 5. Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) në fshatin Gadime e epërme**
- 6. Guri te Kroni në fshatin Krojmir**
- 7. Trungu i Rrënjës (*Quercus robur*) në fshatin Poturoc**
- 8. Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) në fshatin Resinoc**
- 9. Trungjet e Shpardhit (*Quercus frainetto*) në fshatin Smallushë**

Harta e Monumenteve Natyrore të evidentuara në komunën e Lipjanit

8. REFERENACAT

- Dokumentacioni nga Arkivi i Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës
- Ligji për Mbrojtjen e Natyrës, Nr. 03/L-233
- Raproti përfundimtar Lipjan – IKMN, 30.11.2006
- Plani i Mobilitetit Urban për Komunën e Lipjanit 2016-2020
- Plani Rregullues “Qendra” Lipjan
- Plani Zhvillimor Komunal i Lipjanit 2013 – 2023+
- Plani Zhvillimor Urban, 2013 – 2018 +
- Libri i Kuq i Florës Vaskulare i Republikës së Kosovës, Prishtinë 2013, Dr. Ferat Rexhepi, Dr. Fadil Millaku, Dr. Elez Krasniqi, Dr. Qazim Pajaziti, Mr. Xhavit Mala, Mr. Naïm Berisha
- Atlasi i Bimëve të Kosovës, Dr. Ferat Rexhepi, Dr. Fadil Millaku, Mr. Xhavit Mala, Behxhet Berisha
- Dokumentacioni nga Drejtoria e Gjeodezisë, Kadastrit dhe Pronës në Komunën e Lipjanit
- Harta topografike e Kosovës 1 : 25000

9. PËRFUNDIM

Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës është i hapur për bashkëpunim sikurse për të gjitha komunat edhe për komunën tuaj për të gjitha çështjet me interes të mbrojtës së natyrës dhe vlerave të saj. Me kënaqësi do të pranonim çdo sugjerim, vërejtje apo këshillë nga ana juaj lidhur me këtë raport.

Po ashtu, Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës ju sugjeronë që të merrni masa ligjore për mbrojtjen e vlerave natyrore të lartpërmendura. Në të kundërtën edhe këto do të kenë fatin e shumë vlerave natyrore të dëmtuara e të asgjësuar nga faktorë të ndyshëm natyror, si dhe antropogjen.

Në dyzetë e shtatë (47-të) vendbanime në komunën e Lipjanit, nuk është gjetur ndonjë objekt i rëndësishëm për mbrojtje, por mbetet që këto këto zona të hulumtohen në të ardhmen.

Punimet në terren u realizuan nga:

Msc. Nexhmije Kamberi: biologe – IKMN

Dr. sc. Qenan Maxhuni: biolog – IKMN

Dr.sc. Sami Behrami: gjeograf – IKMN

Abdurrahman Verbovci: gjeograf – IKMN

Bajram Sinani: inxh. i arkitekturës – DUPM/komunë

Raportin e përgjithshëm e përgatiti:

Msc. Nexhmije Kamberi

Prishtinë, IKMN

25.01.2021